

21.02.2022

Група № 33

Урок № 52-53

Тема уроку: «З'ява нового літературного покоління. Стильове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і тем. Література елітарна і масова»

Мета уроку: навчитися характеризувати історико-культурну ситуацію в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття; знати імена сучасних письменників , їхні твори; ілюструвати стильове розмаїття, пошук авторами нових тем і форм , їх розкриття; обґрунтовувати появу нового літературного покоління, спільні риси й творчу індивідуальність митців; розуміти значення поняття «постмодернізм» ; аналізувати визначені для текстуального вивчення поезії, прозові твори; виховувати повагу до літератури.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 239-240 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=2wxa0ZvJ60c&ab_channel

https://www.youtube.com/watch?v=dP4BErytOqs&ab_channel – до ЗНО

3. Опрацюйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ) та дайте відповіді на запитання:

• ЩО ТАКЕ СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА?

Сучасною літературою називаємо всі твори останніх двох-трьох десятиліть. Важко судити, що саме з поточної книжкової продукції стане класикою і збережеться надовго. Буває, що модні й популярні літературні явища дуже швидко забиваються. А інші твори залишаються у віках.

Наука про літературу не належить до точних, адже вона досліджує живий і мінливий творчий процес. Тому й періодизація сучасної літератури є доволі умовною й почести дискусійною.

Сьогодні до сучасної літератури відносять твори, що з'явились після 1991 року, тобто після утвердження державної незалежності, коли українці попрощались із тоталітарним режимом, а наше мистецтво — із соціалістичним

реалізмом. Звичайно, ще пишуть і видають книжки ті автори, котрі були сформовані в радянські часи.

Отже, під сучасною українською літературою розумімо твори останніх десятиліть, які художньо осмислюють проблеми нашого сьогодення, а також із сучасних позицій висвітлюють історичне минуле та накреслюють перспективи майбутнього.

Опрацьовуємо прочитане

- 1. Які твори відносять до сучасної літератури?
- 2. Чому сучасну літературу складно класифікувати і її періодизація є умовною?
- 3. Яку українську літературу називають сучасною? Які особливості її властиві порівняно зі світовою літературою?

• ЕЛІТАРНА Й МАСОВА ЛІТЕРАТУРА

Що таке елітарна література? Це твори, адресовані найбільш освічений частині суспільства. (Слово еліта походить від французького elite — найкраще, відбірне.) Зазвичай вони складні, тому її передбачають наявність доброї інтелектуальної підготовки й багатого духовного досвіду читачів. А ще для повноцінного сприйняття елітарної (або ж високої) літератури бажано мати глибокі знання про культуру та історію: щоб зрозуміти підтекст, урахувати наявні у творах натяки й відсилання до різних культурних контекстів тощо. Однак надмірне ускладнення літератури має й очевидні недоліки, адже її просто перестають читати.

Підтекст — прихований зміст твору.

Література не може існувати без читачів. Особливо масова, популярна література, зорієнтована на широку аудиторію. Порівняно з елітарною, вона набагато доступніша для сприйняття. Ситуації її обставини в ній досить передбачувані, іноді навіть стереотипні, а психологічні профілі персонажів не завжди глибокі й оригінальні. Перевагою масової літератури є її здатність зацікавити читачів.

Масова література розвивається в різних жанрах і жанрових різновидах. Вона опанувала любовні романі, детективи, бойовики, містику, фентезі, наукову фантастику, пригодницькі твори тощо.

Розрізнення елітарної й масової літератури дуже умовне — сьогодні між ними важко провести чітку межу. Освіта вже не є привілеєм небагатьох людей, а отже, елітарна література стала доступнішою. У свою чергу масова література збагатилася художніми досягненнями елітарного мистецтва. Її вже не сприймають як творчість, що прагне задоволити лише невибагливі смаки.

Українська масова література розвивається доволі успішно. До її представників можна віднести Андрія Кокотюху, Ірен Роздобудько, Максима Кідрука, Владислава Івченка, Люко Дашвар та ін.

Опрацьовусмо прочитане

- 1. Яку літературу називають елітарною? Чому вона має таку назву?
- 2. Хто є читачами елітарної літератури? Які якості потрібно мати, розвивати, щоб читати такі книжки?
- 3. Кому адресована масова література? Які особливості мають твори масової літератури?
- 4. Ви вважаєте себе читачами масової чи елітарної літератури, або ж обох її різновидів?
- 5. Наведіть приклади жанрів і жанрових різновидів масової літератури. Чи віддаєте ви перевагу якомусь із них? Якщо так, назвіть твори, що вам подобаються.
- 6. Чому в наш час важко провести чітку межу між елітарною й масовою літературою?

• ЛІТЕРАТУРНІ ПОКОЛІННЯ І ГРУПИ

Ще від «шістдесятників» усталився поділ літераторів «за десятиліттями». Критики писали також про «сімдесятників», «вісімдесятників», «дев'ятдесятників» і «дводвісічників». Це доволі умовне й спрощене уявлення про літературний процес, яке ґрунтуються на припущеннях, що письменники, які одночасно прийшли в літературу, звертаються до схожих тем і проблем.

Наприклад, до «вісімдесятників» зазвичай відносять І. Римарука, О. Забужко, Ю. Андрушовича, О. Ірванця, Г. Пагутяк, В. Діброву. До «дев'ятдесятників» — С. Жадана, М. Кіяновську, Н. Сняданко. А до «дводвісічників» — Л. Дереша, І. Карпу, С. Пиркало, Л. Якимчук та ін.

Сьогодні ще продовжує діяти організація, що виникла 1934 року. Нині вона має назву Національна спілка письменників України. Як альтернативу до неї 1997 року було створено Асоціацію українських письменників.

У 90-х роках минулого століття діяли різні літературні групи й об'єднання: «Бу-Ба-Бу» (Ю. Андрушович, О. Ірванець, В. Неборак), «Лугосад» (І. Лучук, Н. Гончар, Р. Садловський), «червона фіра» (С. Жадан, Р. Мельників, І. Пилипчук), «нова дегенерація» (І. Андрусяк, С. Процюк, І. Ципердюк) та деякі інші. І сьогодні подекуди виникають різні переважно ситуативні об'єднання молодих літераторів.

«Червона фіра»: Сергій Жадан, Ростислав Мельників, Ігор Пилипчук

Для початківців проводяться конкурси, що дозволяють багатьом представити свою творчість. Найбільш відомим є «Коронація слова» — міжнародний літературний конкурс романів, п'ес, кіносценаріїв, пісенної лірики та творів для дітей.

Основне завдання, яке ставлять перед собою сучасні письменники, дуже просте — творити якісний і конкурентний літературний продукт, який би задовольняв запити читацької аудиторії.

Опрацьовуємо прочитане

• 1. Які групи авторів «за десятиліттями» виокремлюють в українській літературі? Чи доцільний, на вашу думку, такий поділ у літературі? Якими можуть бути його переваги та хиби?

• 2. Як ви гадаєте, твори якого літературного покоління могли б бути вам найбільш близькими й зрозумілими? За бажання знайдіть і почитайте кілька творів цих письменників.

• 3. Назвіть літературні угруповання, згадані в статті підручника. Зробіть припущення, чому учасники дали їм такі назви. За бажання з'ясуйте це, скориставшись інформацією в мережі Інтернет.

• ПОСТМОДЕРНІЗМ

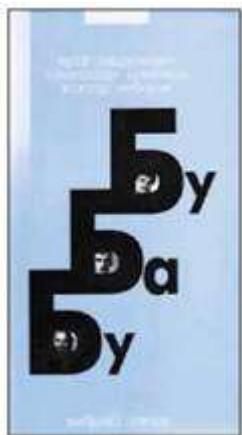
Постмодернізм — це тип культури, що прийшов на зміну модернізму й набув поширення в останні десятиліття ХХ століття. Виділяють також постмодернізм як літературний напрям. Йому властиві художній пошук та експериментаторство. Постмодерністи легко порушують усталені літературні

норми і правила. Їхні тексти часто позначені пародійністю, застосуванням ігрових прийомів.

Постмодернізм — тип культури та літературний напрям останніх десятиліть ХХ ст., творам якого властиве порушення літературних норм і правил, пародійність, застосування ігрових прийомів.

А ще постмодернізм тяжіє до розмивання меж між елітарною й масовою літературою. Це виявляється, зокрема, у поєднанні дуже різних жанрів, стилів і тем, що досі вважали неприпустимим. Унаслідок процесу гібридизації утворились нові жанрові різновиди — частіше на межі художньої літератури та документалістики й публіцистики. Важливою рисою постмодернізму є їхня інтертекстуальність — взаємодія з іншими текстами, що досягається прямим або прихованим цитуванням: за допомогою аллюзій і ремінісценцій, пародії та стилізації тощо.

В українській літературі 1990-х років прихильники постмодерного напряму з використанням ігрових прийомів висміювали ідеологічні стереотипи радянського тоталітаризму, утверджували громадянські права вільної особистості. Найбільш відома літературна група тих часів мала промовисту назву «Бу-Ба-Бу» (у повному варіанті — «Бурлеск-Балаган-Буфонада»).

Обкладинка книжки «Бу-Ба-Бу. Вибрані твори» (2007)

Нині українські постмодерністи звертаються до багатьох актуальних проблем із життя нашого суспільства. Вони встановлюють тісні контакти із західноєвропейською культурою, що сприяє якісному оновленню і стильовому збагаченню нашої літератури. При цьому їхня творчість зберігає міцний зв'язок із національною культурною традицією.

Опрацьовуємо прочитане

• 1. **Що таке постмодернізм?** Назвіть риси, що властиві постмодернізму в літературі.

• 2. Складіть асоціативне гроно до поняття «постмодернізм».

Літературні угрупування (ЗНО)

Асоціація українських письменників

Утворена 6—8 березня 1997 р. на установчих зборах АУП (118 учасників).

Організація АУП має за мету подолання структурно-ідеологічного змертвіння в письменницькому середовищі України, що виникло через неспроможність керівництва Спілки письменників України (СПУ) реформувати структуру та концептуальні засади Спілки письменників до рівня відповідності вимогам сучасної ситуації (як соціальної, так і світоглядної). Ставши в опозицію до СПУ, АУП проголосила своїми критеріями фаховість, подолання колоніального синдрому в українській літературі, відкритість світовим світоглядним та стильовим надбанням ХХ ст. Вступ до АУП відбувається на підставі запрошення від Координаційної Ради АУП (23 особи). Президентом АУП було обрано Ю. Покальчука, віце-президентами Володимира Моренця, Ю. Андруховича, І. Римарука і Тараса Федюка. 4—5 лютого 2000 року відбувся II конгрес АУП (68 учасників), на якому Президентом АУП було обрано Т. Федюка, віце-президентами І. Римарука, В. Моренця, С. Жадана і О. Кривенка. З'їзд констатував наявність в Асоціації організаційної кризи, викликаної відсутністю працівників офісного апарату і професійних менеджерів.

«БУ-БА-БУ»

«Бурлеск-Балаган-Буфонада». Літературне (насамперед) угрупування, що складається з Ю. Андруховича (Патріарх), В. Неборака (Прокуратор) та О. Ірванця (Підскарбій). Літугруповання засноване 17 квітня 1985р. у Львові. Період найактивнішої діяльності Бу-Ба-Бу (23 концертні поетичні вечори) припав на 1987—1991 рр. Апофеозом «Бу-Ба-Бу» став фестиваль «Вивих-92», коли головну фестивальну акцію склали чотири постановки поезоопери «Бу-Ба-Бу» «Крайслер Імперіал» (режисер С. Проскурня). У 1996р. друкований проект «Крайслер Імперіал» («Четвер-6») практично завершив «динамічний період» існування «Бу-Ба-Бу». В 1995р. у львівському видавництві «Каменяр» вийшла книга «Бу-Ба-Бу».

Літугруповання стало втіленням карнавального необарокового мислення, притаманного метаісторичній карнавальній культурі людства. Соціальним фундаментом метаісторичного карнавалу в Україні став підсвідомий масовий синдром зламу, що супроводжував розпад імперії і викликав дві метапсихічні складові: суспільну депресію і масову карнавальну сміхову рефлексію на катаклізм системи. Творчість учасників «Бу-Ба-Бу» в межах самого

літогрупування стала ситуативно-концептуальним мистецьким відгуком на суспільну рефлексію. «Бу-Ба-Бу» заснувало свою Академію.

«Нова дегенерація»

Поетичне літогрупування, існувало у 1991 —1994 рр., складалось з трьох літераторів, вихідців з Івано-Франківської області — Івана Андрусяка, Степана Процика та Івана Ципердюка. У 1992 р. літогрупування видало три перші збірки названих поетів під однією обкладинкою. Загальна назва цього проекту була також «Нова дегенерація». Передмову написав Ю. Андрухович. Тексти членів «Нової дегенерації» перебувають у дискурсивній сфері неомодерних літературних практик.

«Пропала грамота»

Літературне угрупування трьох київських поетів: Юрка Позаяка, Віктора Недоступа та Семена Либоня. Існувало в кінці 80-х — на початку 90-х рр. «Пропала грамота» була заявлена як авангардний проект. У 1991 р. «Пропала грамота» випустила книгу з однайменною назвою.

«ЛуГоСад»

Поетичний гурт, заснований у 1984 р. львівськими поетами Іваном Лучуком, Назаром Гончаром, Романом Садловським. У 1986 р. вони видали (все в одному примірнику) альманах «ЛуГоСад- I» і «ЛуГоСад -II», а також збірки Н. Гончара «Усміхнений Елегіон» та Р. Садловського «Антологія». «Методологічна основа» творчості «ЛуГоСаду» — теорія поетичного ар'єргарду, «ідея і аргументування лугосадівсько-ар'єргардної теорії. У лютому 1994 р. відбулася академічна наукова конференція «Літературний ар'єргард», присвячена 10-літтю «ЛуГоСаду» . Окремі вірші лугосадівців перекладені німецькою, польською, білоруською, словацькою, болгарською, англійською, італійською мовами. До 15-річчя гурту готовувався тритомник «ЛуГоСаду».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.